

Dymek, Benon

Pierwsze lata działalności P. P. R. na Mazowszu Płockim

Notatki Płockie 6/22, 33-38

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIERWSZE LATA DZIAŁALNOŚCI P. P. R. NA MAZOWSZU PŁOCKIM*)

M o t t o :

„Szumią jodły, szumią gaje,
rozlega się bojowy śpiew,
idą polscy partyzanci,
niosą w piersiach ludu gniew.

W miastach i wsiach salwy grają,
na bój krwawy, na bój nam czas.
Partyzanci w szereg stają,
wolna armia, wolnych mas”.

(z piosenki partyzanckiej Romana Nowakowskiego — ps. „Gapka”).

Na Mazowszu Płockim, wśród robotników i radykalnych chłopów, myśl o organizowaniu się i przeciwstawieniu się okupantowi powstała tuż po wrześniu 1939 r. Nieśmiało zaczęli się skrzykiwać byli działacze KPP, SL, ZMW-Wici, i skupiać głównie wokół Juliana Wieczorka. Tak zaczęło się od kontaktów, od dyskusji, od przeciwstawienia się reakcyjnej propagandzie.

W międzyczasie w Warszawie na przełomie 1940/1941 roku przez grupę byłych działaczy KPP na czele ze Stanisławem Zającem, został utworzony Związek Rad Robotniczo-Chłopskich „Młot i Sierp”, który w działalności swej oparł się o program KPP.

W początkach 1941 roku powstają pierwsze trójki „Młota i Sierpa” na Mazowszu płockim. Zorganizowano również Komitet Okręgowy, w skład którego weszli między innymi: Julian Wieczorek, Zygmunt Wolski, Kazimierz German, Feliks Majdak, Teofil Kufel, Marian Kubicki, Jan Orliński i Stanisław Wiśniewski. Powstały również komitety powiatowe „Młota i Sierpa” w Płocku, Sierpcu, Ciechanowie, Płońsku i w innych miejscowościach. Po wsiach krążyły: „Wieści ze świata”, „Młot i Sierp”, i „Komunikaty frontowe” wydawane przez organizację płocką.

Była to praca niełatwa. Okupant hitlerowski za wszelką cenę chciał zniszczyć naród Polski, dlatego też każde najdrobniejsze przeciwstawienie się mu groziło śmiercią.

Dnia 7 lipca 1941 roku w Warszawie okupant aresztował Komitet Centralny „Młota i Sier-



Julian Wieczorek, ps. Julek. Przed 1939 r. sekretarz Stronnictwa Ludowego na okręg płocki. W 1937 r. organizator masowych strajków chłopskich. Za działalność swoją skazany przez sądy sanacyjne na 2 lata więzienia. W okresie okupacji organizator ruchu oporu w okręgu mazowieckim — grupa „Sierp i Młot”. Członek KC tej grupy.

Zginął zamordowany w Oświęcimiu zimą 1942 roku

pa”, między innymi został aresztowany Julian Wieczorek, zginął on następnie w Oświęcimiu dnia 11.I.1942 r.

Zasięg pracy organizacji rozwijał się. W Płońsku powstał Komitet Pomocy Radzieckim Jeńcom Wojennym, który organizował zbiórki na rzecz jeńców.

Nie wszyscy uzyskali trudny „kontakt”, niektórzy z nich podejmują pracę na własną rękę. Tak np. działała grupa komunistów w Osieku, pow. ciechanowskim.

*) Artykuł został opracowany na podstawie materiałów archiwalnych Składnicy Akt WKW i częściowo akt Archiwum Zakładu Historii Partii przy KC PZPR.

Wykorzystano również relacje — K. Germana, T. Kufła, Wł. Mazura, J. Ptasieńskiego, F. Majdaka, J. Krajewskiego i innych. Korzystano także z następujących druków i pism: „Jedność Mazowiecka”, broszura „Synowie Ziemi Mazowieckiej”, wspomnienia J. Ptasieńskiego „Z mazowieckich pól”.

1) Praca w tym okręgu była trudna ze względu na to, że był to teren przyłączony wówczas do tzw. „Reichu”.

W styczniu 1942 roku powstała Polska Partia Robotnicza z połączenia antyfaszystowskich organizacji rewolucyjno - niepodległościowych.

O co walczymy?

DEKLARACJA PROGRAMOWA

POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ

WYDAWNICTWO KOMITETU CENTRALNEGO
POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ
LISZCZAKI 1942 R.

W deklaracji PPR ze stycznia 1942 roku czytamy: „Polska Partia Robotnicza wzywa do walki z wolną i niepodległą Polską, w której naród sam o losach swych stanowić będzie. O Polskę, która zapewni narodowi chleb, wolność i pokój”.

Jeszcze w 1941 roku przybyła z terytorium ZSRR grupa komunistów z Marcelim Nowotko na czele. PPR wysunęła hasło zdecydowanej walki z okupantem hitlerowskim, w perspektywie zaś głosiła powstanie Polski Ludowej bez obszarników i fabrykantów. Pomimo, że PPR zaczęła działać dość późno i znajdowała się w liczebnej mniejszości, jej program i konsekwentna walka z wrogiem sprawiły, że partię poparły szerokie masy ludowe.

Zimą 1942 roku działacze komunistyczni przystąpili do tworzenia partii także i na Mazowszu Płockim. Ziemie Mazowsza Płockiego zostały wyodrębnione w oddzielny okręg nr 18¹⁾, który organizacyjnie należał do obwodu nr V — łódzkiego, ale obok kontaktów z organizacją w Łodzi, organizacja płocka posiadała również ścisłą więź z organizacją warszawską. Na czele obwodu łódzkiego stanął jako dowódca Mieczysław Moczar, później zaś August Lange. Sekretarzem Komitetu Obwodowego PPR był Ignacy Loga-Sowiński.

Wiosną 1942 roku powstają na Mazowszu Płockim pierwsze komórki PPR składające się z byłych członków „Młota i Sierpa”.

PPR na Mazowszu Płockim oddziaływała na wieś płocką. Do Partii należało wielu radykalnych działaczy SL i Wici jak: F. Majdak,—SL,

Wiciowcy — bracia Siedlichowie, Wiśniewski i inni. Jest to niewątpliwe zasługa legendarnego już dzisiaj na Mazowszu Juliana Wieczorka, ale siłę PPR-u stanowili miejscowi chłopci i robotnicy. Organizatorami PPR byli: Zygmunt Wolski, Jan Orliński, Feliks Majdak, bracia Władysław i Bronisław Wieczorkowie, Kazimierz German, Teofil Kufel, Mieczysław Bodalski, Jakub Krajewski, Kazimierz Pijanowski, Jerzy Załęski i inni.

W marcu 1942 roku zebrał się po raz pierwszy w Bielsku w stodole u Kalinowskich Komitet Okręgowy PPR.

Jednakże już w kwietniu 1942 r. aresztowany został Z. Wolski w czasie przechodzenia granicy Generalnej Guberni, a później powieszony przez hitlerowców we wrześniu 1942 roku na placu w Płocku. Wolski został mianowany pierwszym sekretarzem Komitetu Okręgowego PPR przez KC PPR i kierował organizowaniem partii z Warszawy. W ten sposób partia poniosła dotkliwą stratę, co zahamowało także i jej rozwój.



Zygmunt Wolski, ps. Zygmunt — nauczyciel z Sierpca. Radykalny działacz ruchu ludowego, współorganizator grupy „Sierp i Młot” oraz jeden z założycieli PPR w okręgu mazowieckim. Aresztowany z 2 na 3.IV.1942 i powieszony publicznie na placu miejskim w Płocku we wrześniu 1942 roku

R O Z K A Z

a dnia 15 maja 1942 r.

DO Oddziałów Gwardii Ludowej, wyruszających w pole.

Gwardziści, Partyzanci.

Dziś, zgodnie z obowiązkiem słynnych synów Polaki, wyruszcacie w pole. Wyruszcacie w momencie zaobserwowanych się niebezpieczeństw na froncie wschodnim, w momencie, kiedy dowództwo rozjednoczonej armii hitlerowskiej czyni rozpaczliwe próby utrzymania swych pozycji i przejścia do ofensywy, kiedy rzuca na front ostatnie rezerwy w ludziach i materiale wojennym, aby odwrócić moment swą niechybną klęskę.

Nie jesteście pierwsi. Pierwsze oddziały partyzanckie wyszły w pole jeszcze jesienią 1941 r., a wcześniej własną, jeszcze przy śniegu, rozpoczęły ożywą działalność nowe oddziały na terenie łuceliszczan, a trochę później w województwie "Galicyjskim". Późniejsze wystąpienia miały miejsce i w środkowej Polsce. Okręg walki partyzanckiej jest już na dobre rozpoczęty. Zadaniem Waszym jest przedsięwzięć walkę partyzancką na całym terenie Polski. Inne oddziały rozpoczęły ją na terenach wcielonych do Rzeczy i pozostałych dzielnicach.

Bezpośrednim Waszym zadaniem jest: niszczenie dróg i dezorganizowanie dowozu materiałów wojennych i wojska na front, niszczenie wszelkiego rodzaju obiektów wojennych i zakładów, pracujących dla armii, wycofywanie załóg policyjnych i innych oddziałów wojskowych, rozpadanie administracji innych organów okupantów, niszczenie sieci łączności, dezorganizowanie aparatu, zapobieganie okupantowi w swobodę i niszczenie jej składów, - według możliwości okupantowi na każdym kroku, przeszkadzanie do ciągłej czujności i strażi, do zdejmowania strazy, do odwoływania dowozu to nowych jednostek z frontu dla ochrony swego bezpieczeństwa na tyłach.

Działajcie śmiało i bezwzględnie.

Wierciecie na wroga każdą, jako podłość, popełnioną na polskiej ziemi. Bezpośrednią naszą rezerwą i zapleczem jest cały naród polski, jest każdy uczciwy Polak, spotkany na drodze naszej walki.

Idźcie zgodnie do walki z każdym, kto jej szczerze pragnie. Nie jesteście oszczędni. Za Naci pójść może setki i tysiące. Polska bory, pola, drogi, wieś zaludnią się oddziałami partyzantów - wojowników o wolność.

Walczyć się nie przestajcie. Pamiętajcie o niezachwiałym celu, kiedy cały naród bory, pola, drogi, wieś zaludnią się oddziałami partyzantów - wojowników o wolność.

GŁÓWNE DOWÓDZTWO GWARDII LUDOWEJ.



Pierwszy rozkaz Głównego Dowództwa Gwardii Ludowej do oddziałów wyruszających w pole

Jednakże już w lipcu 1942 roku na jednym z zebrań wybrano władze okręgowe. Sekretarzem Komitetu Okręgowego PPR został Kazimierz German, dowódcą GL Okręgu Płockiego Czesław Małkowski, po nim zaś Jan Wilczyński. We wrześniu 1942 r. organizacja płocka nawiązała również kontakt z władzami Obwodu łódzkiego.

Równocześnie Partia przystąpiła do organizowania pierwszych oddziałów bojowych GL.

W marcu 1943 roku oddziały GL partyzantów płockich pod dowództwem Antoniego Sulowskiego wykończyły pociąg, przez rozkręcenie szyn, między stacjami Rypin—Sierpc w pobliżu stacji Szczutowo.

Zimą 1943 roku Sztab Okręgu zorganizował szkolenie dla dowódców sekcji i dla oficerów dowództw powiatowych GL.

W marcu 1943 r. młodzież płocka zorganizowała ZWM. Na jednym z pierwszych zebrań ZWM w Łęgu wybrano Zarząd, którego przewodniczącym został Aleksander Małecki.

W kwietniu 1943 r. wyruszył w pole pierwszy, stały oddział GL zwany — I Kadrowa im. Ziemi Mazowieckiej, do którego należeli gwardziści sierpeckiego, płockiego i rypińskiego. W Archutówku, pow. Płock oddział dowodzony przez „Gacka” — Bronisława Wieczorka złożył przysięgę na ręce dowódcy Okręgu Jana Wilczyńskiego i wyruszył w pole.

Te pierwsze przejawy działalności Partii przestraszyły wroga. W okresie od marca do maja 1943 roku gestapo płockie przeprowadziło masowe aresztowania wśród członków PPR i gwardzistów w płockim, sierpeckim i mławskim.

Wśród aresztowanych byli: Jan Wilczyński — dowódca Okręgu GL, Władysław Wieczorek — sekretarz Komitetu Powiatowego w Płońsku, kamieniarz Jan Orliński — członek PPR, ślusarz Aleksander Małecki — czł. PPR, fernal Józef Piotrowski — czł. PPR, wyrobnik Stanisław Ziemiński — czł. PPR i wielu innych. Łącznie aresztowano kilkaset osób, część z nich w końcu 1943 roku i na początku 1944 r. hitlerowcy skazali na karę śmierci, inni poszli do obozu w Pomiechówku, Działdowie i Oświęcimiu.

Partię dotknął ciężki cios wroga, ale komuniści nie przestali działać. Wypadki te zbiegły się z wieściami o wspaniałych sukcesach wojsk radzieckich na froncie. Partia znowu przeorganizowała się, przyszli nowi ludzie i przystąpili do walki. Dnia 25 maja 1943 roku w Starożrebach, pow. Płock odbyła się narada partyjna poświęcona trudnej sytuacji po masowych aresztowaniach. Dowódcą Okręgu został Władysław Mazur (Marchoń). Znowu poszły w bój oddziały Gwardii Ludowej.

W czerwcu 1943 r. grupa bojowa pod dowództwem Mazura wykoleiła pociąg wojskowy koło miejscowości Baboszewo między Sierpcem a Płońskiem.

Drużyny bojowe GL organizowały szereg drobniejszych akcji na obiekty administracyjne okupanta, na zniechęconych prześladowców. Celem tych akcji było zdobycie broni i pieniędzy dla oddziałów. Powstały grupy partyzanckie „Wichra” — Czesława Wiśniewskiego,

„Starego” — Władysława Rypińskiego, „Dęba” — Józefa Gumińskiego, „Czarnego” — Ignacego Siedlicha, „Ryszarda” — Tadeusza Szyjki J. Krajewskiego „Kuby” i inne. Jan Ptasieński



Grupa partyzantów Batalionu Nadwiślańskiego AL

w swych wspomnieniach pisze, że każda chata chłopska stała się schronieniem dla gwardzistów. Dzięki poparciu przez ludność walki i pracy PPR — partia mogła przystąpić do szerokiej działalności politycznej i bojowej.

Dnia 1 stycznia 1944 roku powstała Armia Ludowa. Miesiąc później odbyło się posiedzenie Komitetu Okręgowego PPR, na którym omówiono sprawę powstania Armii Ludowej. Dotychczasowe oddziały i sztaby GL zostały przemianowane na AL. Przystąpiono także do prób utworzenia płockiego Obwodu AL. Utworzono silne oddziały zbrojne. Powstała brygada AL — „Synowie Ziemi Mazowieckiej” w sierpniu 1944 r. AL przystąpiła do masowanej walki z okupantem. Do walki zbrojnej wzywa także odezwa Komitetu Okręgowego PPR z listopada 1944 r. skierowana „Do wszystkich Polaków Ziemi Mazowieckiej”.

Brygada „Synowie Ziemi Mazowieckiej” stoczyła między innymi bitwę pod Pokrytkami dn. 20 sierpnia 1944 r. Grupy bojowe AL wykoleiły pociąg pod Baboszewem koło Płońska, opanowały urząd gminny w Koziębrodach i stoczyły wiele innych potyczek z okupantem. W walce z okupantem poległ: szef Sztabu Okręgu Zygmunt Kutasiewicz, zginęli: Tadeusz Szyjka, Mieczysław Wiechotek, w walce poległ Bronisław Wieczorek i wielu innych.

Obok partyzantów polskich na Mazowszu Płockim walczyli partyzanci radziecy. Między innymi: w składzie brygady AL „Synowie Ziemi Mazowieckiej” walczył batalion radziecki pod dowództwem „Starika” — Eugeniusza Surowcowa, jednym z plutonów polsko-radzieckich dowodził „Blondyn” — oficer Armii Radzieckiej.



Obelisk odsłonięty 12. VII. 1959 r. w Małej Wsi w XVI-tą rocznicę wyruszenia pierwszego oddziału A. L. północnego Mazowsza

PPR na Mazowszu Płockim przystąpiła także do wydawania własnego pisma pod tytułem: „Głos Mazowsza”. Pisemko to drukowane na szapirografie szeroko rozchodziło się po Mazowszu. „Głos Mazowsza” między innymi drukowany był w zabudowaniach chłopca Stanisława Goca w Bąbolicach, pow. płockim. Dzisiaj jeszcze St. Goc pokazuje swoje zabudowania, gdzie mieściła się drukarnia i opowiada jak chronił towarzyszy i ile ~~to~~ mieli kłopotu z papierem i farbą drukarską.

W noc z 31 grudnia 1943 roku na 1 stycznia 1944 roku powstała Krajowa Rada Narodowa. Na posiedzeniu tym był między innymi delegat z Mazowsza — Szparadowski. W lutym 1944 r. w Szerominku u chłopca Szyjki i w czerwcu 1944 r. w Łęgu odbyły się posiedzenia KO PPR w sprawie organizowania rad narodowych. W wyniku szerokich prac przygotowawczych, 9 lipca 1944 r. w miejscowości Teodorowo, pow. płocki powstała Mazowiecka Wojewódzka Rada Narodowa, której przewodniczącym został znany radykalny ludowiec Michał Gwiazdowicz. Kilkudziesięciu delegatów obradowało przez cały dzień w stodole, gdzie stołem przydzielonym były przewrócone sianie.

Konspiracyjna WRN składająca się z przedstawicieli: PPR, AL, PPS, SL, związków zawodowych, byłych „wiciowców”, uchwaliła rezolucję, w której między innymi przesłała pozdrowienia KRN. Niedługo potem wydała także odezwę „Do Robotników, Chłopów, Intelektualistów pracujących... Do Wszystkich Polaków”, w której sformułowała program polityczny i społeczny.

W lipcu 1944 r. powstają powiatowe rady narodowe w Płocku, Płońsku, Sierpcu, Ciechanowie, Pułtusku, Lipnie i Rypinie i cały szereg rad gromadzkich i gminnych. Duże zasługi w organizowaniu konspiracyjnych rad posiada „Marta” — Jadwiga Ludwińska.

Oddziały AL otrzymywały pomoc ze strony Sztabu Polskich Partyzantów i Armii Radzieckiej. Między innymi oddziały AL przejęły zrzuty broni w październiku 1944 roku niedaleko Sierpca. W grudniu 1944 r. AL otrzymała 9 worków broni. Zrzuty te były kontynuowane do chwili wyzwolenia.

Partyzanci mazowieccy do grudnia 1944 roku stoczyli jeszcze kilkanaście bitew z wrogiem, między innymi w Romanach, Gajach, Zalesiu, Nowej Wsi i innych miejscowościach.

Latem 1944 r. społeczeństwo Lubelszczyzny witało wolność, przyniesioną przez żołnierzy radzieckich i polskich. W Chełmie powstał PKWN, który 22 lipca 1944 r. ogłosił historyczny Manifest do Narodu Polskiego. Front zatrzymał się na linii Wisły.

Prawobrzeżna część Mazowsza została wyzwolona. W Mińsku Mazowieckim ukonstytuowały się zaczątki władzy ludowej. Powstał tam także Warszawski Komitet Wojewódzki PPR. Partia przystąpiła na tych ziemiach do budowania zrębów władzy robotników i chłopów.

Ziemie Płockie zostały wyzwolone w wyniku kolejnej ofensywy radzieckiej z nad Wisły, Bugu i Narwi. 21 stycznia 1945 r. został wyzwolony Płock.

Przed partią stanęły nowe zadania — zagadnienie organizowania władzy w zniszczo-



Broń złożona w Komitecie Powiatowym PZPR w Płocku, zdobyta na Niemcach w czasie okupacji

nym przez okupanta kraju. Partia wyszła z konspiracji i przystąpiła do wyczerpanej pracy organizacyjnej i politycznej. Jeszcze Płońsk stał w płomieniach, gdy zebrał się aktywny z Płocka, Sierpca, Ciechanowa i Płońska i przytłęcej się świeczce zaczął obradować nad sprawami dnia ówczesnego. Sekretarzem Komitetu Powiatowego PPR w Płocku został Jakub Krajewski, sekretarzem Komitetu Miejskiego PPR w Płocku — Stefan Szczęsny. Pierwszym starostą a następnie Przewodniczącym Prezydium Powiatowej Rady Narodowej był Ryszard Dobieszak, Prezydentem miasta — Franciszek Kozłowski, a przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej — Stefan Pernej. Komendantem Pow. MO był Stanisław Wiśniewski, a następnie Edmund Morski, szefem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa został Tadeusz Konopka. Pełnomocnikiem Reformy Rolnej na powiat płocki był Kazimierz Pesta.

Na czele ZWM stanął Chęciński. Sekretarzami KP PPR zostali: w Płońsku — Jan Ptasieński, Ciechanowie — Kazimierz Pijanowski, Pułtusku — Waclaw Wojtowicz, w Lipnie — Z. Kolankiewicz, Sierpcu — Szkudlarski, Rypinie — Rawikowski.

Peperowski aktywny z Płocka zasiłił również kadry wojewódzkie. Jednym z sekretarzy WKW PPR był Kazimierz German, Wojew. pełnomocnikiem Reformy Rolnej — Mieczysław Badalski.

Partia przystąpiła do realizowania reformy rolnej. „Jedność” — pismo PPR w Płocku donosi o zorganizowaniu „sztafet robotniczych” przy przeprowadzaniu reformy rolnej. Organi-

zacja płożka postawiła sobie za zadanie przeprowadzenie reformy rolnej do 1. IV 1945 r. Organ PPR z Płożka pisał:

„Chłop polski obejmuje ziemię w posiadanie i jest to akt nieodwołalny, trwały, wieczysty. Znika z oblicza wsi klasa ziemian-wyzyskiwaczy i kogo przeraża ogrom prac nas czekających, to w samym tym jedynie fakcie znajdzie pierwsze pozytywne osiągnięcia w ukształtowaniu naszej nowej rzeczywistości wiejskiej”.

Pałącą była sprawa aprowizacji, uruchomienia i nacjonalizacji przemysłu itp.

„Jedność” donosi, że do pierwszych zadań administracji należało uruchomienie zakładów

użyteczności publicznej. Już na drugi dzień były czynne wodociągi. Radziwie a następnie Płożek otrzymały światło. Nowe władze miejskie postawiły sobie ambitne zadanie skasowania piwnicznych mieszkań. Zostały otwarte szkoły, w marcu 1945 r. wyszedł pierwszy numer „Jedności”.

Następnie przyszyły trudne lata umacniania władzy ludowej. Komuniści płożcy godnie spełnili swe zadania, nie żałując krwi i życia w walce z okupantem hitlerowskim. Ci sami ludzie przystąpili do ofiarnej pracy po wyzwoleniu w umacnianiu władzy ludowej, wielu z nich poległo z rąk bratobójczych jak legendarny już dzisiaj „Rypa” — Władysław Rypiński.

ZDZISŁAW KUBIŃSKI*)

NASZ „JEDYNAK”

Kiedy w marcu 1943 r. zostałem powołany w skład Mazowieckiego Zarządu Okręgowego Związku Walki Młodych na Okręg Płożek — Ciechanów, razem z całym kierownictwem zabrałem się do pracy organizacyjno-politycznej z młodzieżą.

Pierwsze zadanie, jakie przed nami stało, to sprawa dotarcia do młodzieży z programem ideowo-politycznym, przekonanie młodzieży o słuszności organizowania się, podejmowania walki z okupantem, sabotowania jego zarządzeń i podporządkowania wszystkich poczynań rozkazom Związku Walki Młodych i Polskiej Partii Robotniczej — jedynej sile politycznej reprezentującej masę pracującą Polski, walczącą o wolność Ojczyzny.

Pracę naszą oparliśmy o znajomość terenu, a szczególnie o kontakty uzyskane przez towarzyszy z kierownictwa Polskiej Partii Robotniczej. PPR posiadała już wtedy szeroką sieć organizacyjną, ogólne uznanie i poparcie społeczeństwa.

Praca nasza w początkowym okresie była nadzwyczaj ciężka. Wymagała hartu, znajomości sytuacji, odwagi, a często i wyrzeczenia się wszystkiego.

Ja, „Mały Tadzio”, „Mietek”, „Romek”, „Lotek” i inni pracując pod kierownictwem „Oleńki”, często głodni, niewyspani, zziębnięci, szliśmy z wioski do wioski, z placówki na placówkę, wszędzie tam, gdzie wymagała tego sytuacja, gdzie kierowała nas partia.

Jedynie przy systematycznej pomocy Partii mogliśmy pokonywać wszystkie stojące przed nami trudności i choć w sposób powolny, lecz systematyczny rozbudowywać naszą organizację.

Przez miesiąc marzec, kwiecień i pierwszą połowę maja zorganizowaliśmy kilka nowych

komórek Związku Walki Młodych w powiecie płożkim, płożńskim i sierpeckim, które zasięgiem swego działania obejmowały coraz to nowe zastępy młodzieży.

Wszystko wydawało się być jasne i zrozumiałe, toteż młodzież wiejska, a szczególnie młodzież folwarczna garnęła się do organizacji żądając konkretnych zadań pracy propagandowej, kolporterskiej oraz broni do bezpośredniej walki z okupantem. Pamiętam młodego Antoniego Stołowskiego z Łęga, „Małego Stasia” z Kleniewa, „Romka” z sierpeckiego, Rajmunda z Lelic, „Madziarka” z Kosmaczewa, Hrechorowicza z Malej Wsi i wielu, wielu innych, którzy przy każdym spotkaniu dopytywali się, kiedy wreszcie otrzymają broń i włączeni zostaną do oddziałów zbrojnych Gwardii Ludowej.

W tymże samym czasie, kiedy praca polityczno-wojskowa partii, Gwardii Ludowej i organizacji młodzieżowej zaczęła nabierać zorganizowanego rozmachu i szerszego niż dotąd zasięgu, gestapo wpadło na trop organizacji nielegalnych. Rozpoczęto przeprowadzanie systematycznych rewizji w terenie. Aresztowano wszystkich podejrzanych. Wtedy to uwięziony został przez Niemców cały trzon kierownictwa partyjnego, młodzieżowego i wojskowego naszego okręgu na czele z Komendantem Okręgu — Janem Wilczyńskim, Przewodniczącym Okręgu ZWM — Aleksandrem Małeckim, Sekretarzem Komitetu Miejskiego PPR w Płożku — Janem Orlińskim.

Wszelka łączność i kontakty zostały zerwane, ci co uniknęli aresztowania popadli w depresję, która niekiedy doprowadzała do załamania się.

Wówczas „Teoch”, „Mazur”, „Cichy”, „Wiarus”, „Stary”, „Szczepan” i cały szereg innych działaczy rozpoczęło intensywną pracę organizacyjną nad skompletowaniem rozbitego kierownictwa partyjnego i wojskowego.

*) Zdzisław Kubiński — ps. „Czarny Mały” — był w okresie okupacji członkiem i wiceprzewodniczącym Mazow. Zarządu ZWM oraz Szefem Związku i Łączności AL.